

Maria Błażejczyk, *Sukces ucznia czy sukces nauczyciela? – identyfikacja ucznia zdolnego w edukacji wczesnoszkolnej*

W edukacji wczesnoszkolnej niezwykle istotne jest dostosowanie metod pracy do różnorodnych umiejętności i potencjału uczniów, w tym także tych zdolnych. Wprowadzenie odpowiednich metod może znacząco przyczynić się do rozwijania talentów oraz zainteresowań dzieci, stawiając jednocześnie fundamenty dla ich dalszego rozwoju edukacyjnego. W wieku wczesnoszkolnym dzieci zdolne wykazują się wysokimi ogólnymi zdolnościami poznawczymi, rozpoznawanymi jako potencjały, oryginalnością podejmowanej aktywności oraz szybkim uczeniem się przedmiotów szkolnych (T. Giza, „Stosunek nauczycieli do edukacji uczniów zdolnych” s. 137). Teresa Giza przedstawiła wyniki badań przeprowadzonych wśród nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej (NEW) oraz nauczycieli uczniów klas starszych (NKS) nad ich stosunkiem do edukacji uczniów zdolnych. Założono istnienie różnic w ocenach, które wynikają z odmiennych zadań w zakresie pracy ze zdolnymi. Wyniki przeprowadzonych badań wskazują na zróżnicowane podejścia nauczycieli do kształcenia uczniów zdolnych. Wynikają one ze zmieniających się potrzeb rozwojowych. Przeszacowane są oceny w zakresie kompetencji diagnostycznych i metodycznych oraz wykorzystywaniu szkolnych i pozaszkolnych form wsparcia zdolności, a także o niedużych i niespecyficznych różnicach w opiniach nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej i nauczycieli klas starszych. **Nauczyciele wobec edukacji uczniów zdolnych odzwierciedlają stereotypowe myślenie o ich kształceniu. Wśród nauczycieli nie ma akceptacji dla selekcji uczniów według zdolności i specjalnego kształcenia osób zdolnych, zarówno na etapie wczesnoszkolnym, jak i klasach wyższych. W kształceniu uczniów zdolnych nie są potrzebni specjaliści od diagnozy, ponieważ nauczyciele są przekonani, że potrafią sami rozpoznać ich uzdolnienia. Identyfikacja oparta jest na osiągnięciach: wciąż rozpoznawane są te same kategorie uczniów zdolnych uzyskujących ponadprzeciętne wyniki.**

Wsparcie szkolne dla uczniów zdolnych jest oceniane wysoko i wzrasta wraz z poziomem nauczania w zakresie:

1. procedur;
2. dostępności zajęć pozalekcyjnych i zróżnicowania form pracy. Ta prawidłowość jest pozytywnym rozwojowo zjawiskiem,
3. roli technologii, która jest przeciętna;
4. przez wszystkich nauczycieli dobrze oceniane są dostępne rozwiązania metodyczne;

5. praca z uczniami zdolnymi nie jest zbiurokratyzowana;
6. najwyższe oceny uzyskała możliwość udziału uczniów zdolnych w konkursach i olimpiadach przedmiotowych. To oznacza, że **wspierana** jest głównie ta **grupa dzieci, która kieruje się motywacją rywalizacyjną i odnosi sukcesy w szkole. Sukces ucznia zdolnego staje się sukcesem jego nauczyciela. Dążenie nauczyciela do uzyskiwania przez ucznia wysokich wyników może jednak nie sprzyjać rozwojowi jego talentów.** Dzieje się tak, kiedy dominująca u ucznia jest motywacja poznawcza lub perfekcjonistyczna bądź też nie jest on skłonny do rywalizacji z powodu dyspozycji osobowościowych.

Wyniki badań Teresy Gیزی wskazują na to, iż:

1. wraz z **poziomem nauczania** szkoła stwarza uczniom **szerszą ofertę zajęć dodatkowych (kół przedmiotowych)**, co powoduje spadek zainteresowania instytucjami pozaszkolnymi;
2. **niska ocena pomocy materialnej** dla uczniów zdolnych wynika z małego zaangażowania nauczycieli w tego typu wsparcie. Jeśli rolą nauczyciela jest wzbogacanie środowiska edukacyjnego ucznia zdolnego (socjotopu), to należy uznać iż jest to słaby punkt wspomagania uczniów zdolnych.

Ponadto,

3. „Nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej dysponują większą wiedzą na temat **zdolności niż nauczyciele klas starszych**;
4. Obie grupy zawodowe bardziej **cenią w pracy z uczniami zdolnymi rolę doświadczenia własnego niż wiedzy. Doświadczenie oznacza odwoływanie się do tego, co znane, pewne, do utartych schematów, potocznych praktyk, mitów.** System wypracowany w szkołach **nie wzbogaca socjotopów uczniów, przeciwnie – nadal koncentruje się na wąskich zasobach wsparcia.** Wysoka samoocena na poziomie deklaracyjnym własnych umiejętności, doświadczenia, istniejących procedur, wsparcia szkolnego wskazuje na **utrwalony stan rzeczy w edukacji uczniów zdolnych, który od lat się nie zmienia** (pisze o tym np. Limont 2018). Tę **stagnację** można zmienić jedynie poprzez **upowszechnianie nowej wiedzy dotyczącej zdolności (definicji, modeli teoretycznych, zwłaszcza rozwojowych i systemowych oraz projektów edukacyjnych).**

5. **Nie ma uniwersalnych programów kształcenia uczniów zdolnych.** Szkolenia nauczycieli dostosowane powinny być do zróżnicowanych celów, poziomu nauczania, potrzeb i dostępnych zasobów. Nad obecnymi praktykami pracy z uczniami zdolnymi, które znalazły odzwierciedlenie w wysokich ocenach nauczycieli, potrzebny jest namysł krytyczny¹.

Zakończenie

Praca z uczniem zdolnym w edukacji wczesnoszkolnej wymaga elastyczności, kreatywności i indywidualnego podejścia ze strony nauczycieli. Indywidualizacja metod nauczania dla uczniów zdolnych to kluczowy element skutecznej edukacji. Dostosowanie poziomu trudności, zastosowanie różnorodnych metod oraz dostarczanie dodatkowych materiałów edukacyjnych tworzy środowisko, w którym uczniowie zdolni są zmotywowani do nauki, rozwijają swoje zainteresowania i osiągają pełen potencjał.

Bardzo ważne znaczenie ma praca z uczniem zdolnym w edukacji wczesnoszkolnej, zarówno dla jednostki, jak i dla społeczeństwa. Sprzyja rozwojowi specyficznych umiejętności uczniów zdolnych jak również tworzeniu równych szans w edukacji. Nauczyciel rozwijając zdolności ucznia kształtuje jednocześnie postawy konieczności pomocy i wsparcia uwrażliwiając na potrzeby innych, którzy wymagają koleżeńskiej pomocy. Temu celowi m.in. służy praca w grupie. Praca z uczniem zdolnym stanowi inwestycję w przyszłość, kreując jednostki gotowe do wyzwań dalszej edukacji oraz społeczeństwa, które docenia różnorodność i wspiera rozwój każdego dziecka.

Bibliografia

Giza T., Stosunek nauczycieli do edukacji uczniów zdolnych, <https://doi.org/10.12775/SPI.2020.4.006>

¹ Teresa Giza, Stosunek nauczycieli do edukacji uczniów zdolnych, Studia Pedagogica Ignatiana 2020/4 vol. 23, s. 153 – 154, [<https://doi.org/10.12775/SPI.2020.4.006>].